

ХУЛОСАИ

комиссияи экспертии Шурои диссертатсионии 6D.KOA-029 оид ба диссертатсияи Амирбекова Икlima Чаборовна дар мавзӯи «Таълимоти машшоияи шарқӣ дар бораи зан» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 09.00.03 – таърихи фалсафа

Комиссияи экспертии шӯрои диссертатсионӣ дар ҳайати зерин тасдиқ шудааст:

- доктори илмҳои фалсафа, профессор Зиёев И.Ғ. (09.00.03 - таърихи фалсафа), раиси комиссия;

- доктори илмҳои фалсафа, Комилов Р.С. (09.00.03 - таърихи фалсафа), узв;

- доктори илмҳои фалсафа, Диноршоева З.М. (09.00.03 - таърихи фалсафа), узв пешниҳод шудааст, мавриди таҳқиқ қарор дода, муайян намуд, ки:

1. Диссертатсияи Амирбекова Икlima Чаборовна дар мавзӯи «Таълимоти машшоияи шарқӣ дар бораи зан» ба омӯзиши мақоми иҷтимоии зан дар таълимоти машшоия бахшида шудааст. Дар диссертатсия кайд карда шудааст, ки ҳарчанд зан дар ҳар давраи замон ва дар ҳар кишвари ҷаҳон қорҳои мушқилтарин ва барои ҳаёти ҷомеа муҳимтаринро иҷро мекард, аммо дар тамоми тӯли таърихи гузаштаи башарият ҷойгоҳ ва ҳуқуқи озодихои ӯ нисбат ба мард хеле тангу маҳдуд буд. Танҳо дар замони муосир дар партави инқилобҳои фарҳангӣ ва густариши ғояи озодӣ ва баробарҳуқуқии инсон новобаста аз мансубияти ҷинсӣ, динӣ, миллӣ ва наҷодӣ, ҳаракати феминистӣ сурат гирифт ва зан барои тарвиҷу таҳкими мақоми нақшо ва ҳуқуқи озодихои фардӣ иҷтимоии худ, балки расман ва воқеан тасдиқу татбиқ шудани баробарҳуқуқии худ бо мард садо баланд кард ва ба мубориза бархост. Дар пайомади ин равандҳо дар тамоми кишварҳо ва ҷомеаҳои миллии ҷаҳон дар нигариш ба зан, ба ин қишри иҷтимоӣ дигаргуниҳои куллӣ ва назаррас ба вуҷуд омадаанд. Аз ин рӯ, таҳлили муқоисавии дидгоҳҳои анъанавию муосир дар бораи нақш ва мақоми иҷтимоии зан барои шинохти амиқи мазмун ва моҳияти ин дидгоҳҳо, ҳамроҳангӣ ё таълоқи байни онҳо ва нақши онҳо дар сарнавишти имрӯзаву ояндаи занон хеле муҳим мебошад.

Дар фалсафа ва умуман, афкори ҷамъиятии аҳди бостон ва асримиёнагии тоҷик, мисли ҳамаи мафкураҳои дигари бостониву асримиёнагии фалсафӣ, як навъ тасаввуротҳои, мардмарказӣ (андросентрӣ) ва зансиз доир ба мақом ва нақши зан ҳукмрон буданд,

ки тибқи онҳо мард нисбат ба зан аз лиҳози аклу шуур, кувва ва қобилиятҳои ақлию маърифатӣ бартарӣ доранд, аз ин рӯ бояд занҳо зери фармону назорати мард бошанд. Ҳамин гуна тасаввуротҳо ҳамчун усулҳои бунёди асоси назарияҳои гендерии аксарияти намоёндоғони мактаби фалсафии машшоияи шарқӣ ва умуман фалсафаи асримиёнагии тоҷикро ташкил додаанд. Анъанаи фалсафаи асримиёнагии тоҷик ҳеҷ гоҳ натавонистааст аз дуализм ва таззоди миёни эҳсосоти занона ва ақлонияти мардона – ду мабодии мустазоди маърифатӣ озод шавад. Ин дуализмро паси сар накардани фалсафаи асримиёнагии тоҷик, минбаъд, дар пайдоиши фаҳмишҳо ва низомҳои фарҳангиву фалсафии тарғибкунандаи нобаробарии мард ва зан таъсири шадида расонидааст. Тибқи назарияе, ки дар матни фалсафаи асримиёнагии тоҷик тарҳрезӣ шудааст, тафовути табиӣ миёни мард ва зан ба таври мустақим тамоми тафовутҳои дигари миёни онҳо – вучудӣ, ахлоқӣ, маънавӣ, молиявӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ, сиёсӣ ва ғайраро муайян мекунад.

Дар диссертатсия нисбати масъалаҳои мавриди таҳқиқ сарчашмаҳои зиёди илмӣ истифода шуда, онҳо аз ҷиҳати илмӣ ва амалӣ дар асоси усули муқоисавӣ вобаста ба шароити муосир таҳлил шудаанд.

Дар диссертатсия ба таври мушаххас навоғонҳои зерин ба ҳимоя пешниҳод шудааст:

- собит карда шуд, ки ҳам дидгоҳҳои мусбат, ҳам дидгоҳҳои манфӣ ва ҳам таълимотҳои мардсолоронаву зансезона ҳосилтанҳо мафкураи ҷамъиятии миллатҳо ва кишварҳои исломӣ ё зодаи таълимоти ислом нест, балки як падидаи умумифарҳангии мебошад, ки решаҳои ҳеле қадимаи фарҳангӣ дошта, дар мафкураи ҷамъиятии ҳамаи халқу миллатҳо ва дину оyinҳои башарӣ дар даврони қадим ва асрҳои миёна ҳукмфармо будааст.

- бори аввал аз тариқи таҳлили мухтасари муқоисавии таълимоти динҳо ва андешаҳои намоёндоғони мактабҳои гуногуни динӣ-фалсафӣ оид ба зан, кӯшиш карда шудааст, ки омилҳои аслий ва воқеии маҳдудкунандаи мақом ва нақши иҷтимоии занон дар даврони бостон ва асримиёнагӣ ба таври дақиқ ва асоснок нишон дода шаванд.

- муайян карда шуд, ки таълимоти дини ислом ба таълимоти мутафаккирони машшоияи шарқӣ оид ба мақоми иҷтимоии зан таъсир расонидааст. Ин таъсир зимни баррасии ҳамачонибаи намоёндоғони ин мактаб ошкор гардид.

- муайян карда шуд, ки намоёндоғони машҳури мактаби машшоияи шарқӣ Форобӣ, Ибни Сино ва Насриддини Тусӣ дар рисолаҳои ахлоқӣ ва умуман ҳикмати амалии худ ба равоҷоти миёни зану мард ва фарзандон тавачҷӯх намуда, андеша ва нуқтаи назари худро оид ба

чомеа ва хонаводаи намунавӣ хеле равшан баён кардаанд. Аз мазмуни андешаҳои онҳо дар бораи чомеа ва хонаводаи намунавӣ маълум мегардад, ки таълимоти ахлоқӣ ва умуман, ҳикмати амалии онҳо қисман аз таълимоти исломӣ ва қисман аз таълимоти Арасту маншаъ гирифтаанд.

- ошкор карда шуд, ки ҳамаи мактабҳои фалсафаи асримиёнагии тоҷик, новобаста аз гуногунии усулҳо ва равишҳои таҳқиқӣ, мочароҳо ва ихтилофҳои ғоявии худ, дидгоҳҳои ҳам мусбат ва ҳам манфӣ нисбат ба занро, ки мисли як анъанаи фарҳангӣ дар сарчашмаҳои ғоявии ҳар кадоми ин мактабҳо вучуд доштанд, ба таври фаҳмиши худ инъикос намуда, шарҳу тавзеҳ додаанд.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот аз он иборат аст, ки натиҷаҳо ва хулосаҳои ҷамъбаस्तшудаи қори диссертатсиониро метавон барои иҷрои таҳқиқоти илмӣ дар соҳаи таърихи фалсафа, чомеашиносӣ ва ахлоқ, барои таҳия кардани маҷмӯаи таълим-метод, тавсияи илмӣ-методӣ ва курси махсуси лексияҳо оиди фалсафаи асримиёнагии тоҷику форс ва Ғарб мавриди истифода қарор дод. Ҳамзамон маводи таҳқиқшуда, натиҷаҳо ва хулосаҳои бадастомада барои хондани курсҳои махсус аз соҳаи таърихи фалсафа, ки марбут ба масъалаҳои фалсафаи асримиёнагии тоҷику форс аст дорои аҳамиятанд.

Бо матни диссертатсияи Амирбекова Иқлима Ҷаборовна дар мавзӯи «Таълимоти машшоияи шарқӣ дар бораи зан» шинос шуда, натиҷабарорӣ кардан мумкин аст, ки диссертант, на танҳо фалсафаи бостон ва асримиёнагии тоҷику форсро таҳлил намудааст, балки онро, хусусан таълимоти намояндагони машҳури машшоияи шарқӣ, монанди Форобӣ, Ибни Сино ва Насриддини Тусиро оид ба мақоми зан бо таълимоти мутафаккирони Юнони қадим муқоиса намудааст, ки барои дарку шинохти масъалаи мазкур дар замони муосир муҳиму зарурӣ мебошанд. Дар натиҷа ҳайати комиссия ба чунин хулоса омад, ки рисолаи диссертатсионии таҳқиқшуда ба талаботи илмии таҳқиқоти фалсафа ҷавобгӯ буда, моҳияти масъалаи мақоми зан дар таълимоти машшоияро дуруст инъикос менамояд. Сарчашмаҳои илмии истифодашуда, таҳлили воқеии таърихӣ ва муқоисавии афкори динӣ-фалсафии дину мактабҳои фалсафии давраи Бостон ва асрҳои миёна ва арзиши илмии таҳқиқоти ӯ барои фалсафаи тоҷик ба ихтисоси 09.00.03 – таърихи фалсафа мувофиқат мекунад;

2. Автореферат бо муҳтавои матни диссертатсия мувофиқат дорад;

3. Натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсия, хулоса ва тавсияҳои Амирбекова Иқлима Ҷаборовна дар 3 мақолаи илмии ӯ, ки дар

мачаллаҳои тақризшаванда, ки аз ҷониби ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсия шудаанд, дарҷ шудааст;

4. Дар рисола натиҷаи таҳқиқоти илмӣ ва нишондиҳандаҳои амалӣ истифода шудааст;

5. Пешниҳод карда мешавад, ки доир ба диссертатсияи Амирбекова Иқлима Ҷаборовна ба ҳайси муассисаи тақриздиханда Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни, кафедраи фалсафа ва фарҳангшиносӣ таъйин карда шавад;

6. Пешниҳод карда мешавад, ки ба ҳайси муқарризони расмӣ ба диссертатсияи Амирбекова Иқлима Ҷаборовна мутахассисони зерин таъйин карда шаванд:

- Маҳмадҷонова Муҳиба Талатҷонова – доктори илмҳои фалсафа, профессор, сарҳодими илмии шуъбаи таърихи фалсафаи Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А. Баҳоваддинови АМИТ;

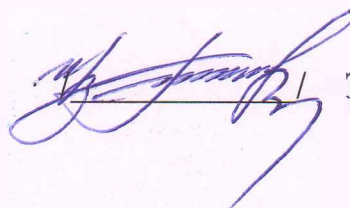
- Сулаймонов Баҳманёр Сайдиҳсонович – номзоди илмҳои фалсафа, дотсенти кафедраи фалсафа ва сиёсатшиносии Донишгоҳи байналмилалӣ забонҳои хориҷии Тоҷикистон ба номи С. Улуғзода.

7. Барои ворид намудани автореферати диссертатсия ва эълони химоя дар сомонаи ДМТ ва ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷозат дода шавад;

8. Барои ҷоп намудани автореферати диссертатсия иҷозат дода шавад.

Раиси комиссияи эксперти:

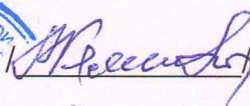
доктори илмҳои фалсафа, профессор

Зиёев И.Ғ.

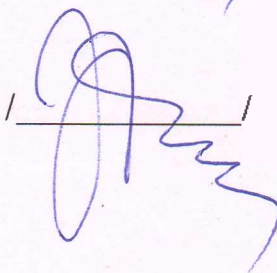
Аъзои комиссия:

доктори илмҳои фалсафа,
профессор

Комилов Р.С.

доктори илмҳои фалсафа,
профессор

Диноршоева З.М.